

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОГНОЗИ ЩОДО РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ ВТРАТ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ЗЕРНОВИХ І ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Коваленко Ольга Володимирівна,
доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник завідувача відділу економічних досліджень,
інноваційного провайдингу та зовнішніх зв'язків;

Яценко Людмила Олександрівна,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу
економічних досліджень, інноваційного
провайдингу та зовнішніх зв'язків;
Інститут продовольчих ресурсів
Національної академії аграрних наук

Пошук ефективних шляхів скорочення втрат та відходів харчових продуктів на етапах продовольчого ланцюга – вкрай актуальний напрям дослідження в усіх країнах світу, у тому числі й в Україні.

Втрати продовольчої сировини рослинного походження зазвичай виникають у сільськогосподарських процесах – через технічні обмеження при зберіганні, недосконалу логістичну інфраструктуру, маркетинг та ін. В Україні зростаючі масштаби виробництва зернових і зернобобових культур супроводжуються значними їх втратами.

Майже 80% зернових і зернобобових нині виробляється в сільськогосподарських підприємствах. За умови збереження існуючих тенденцій, у 2025 році виробництво цієї продукції в країні може досягти 80,7 млн т, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – до 64,8 млн т (табл. 1).

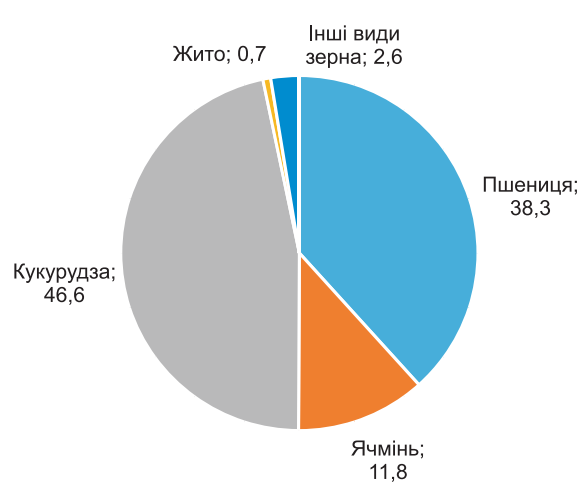
Слід зазначити, що частка втрат зерна, в розрахунку на 1 тис. т виробленої продукції, впродовж останніх 10 років поступово знижувалася, що свідчить про постійне удосконалення процесів зберігання та транспортування зернових культур в Україні.

**Основні показники, що характеризують
втрати при виробництві зернових і зернобобових**

Показник	2011	2014	2017	2020	2025 (прогноз)
Виробництво зернових та зернобобових культур, тис. т	56747	63859	61917	64933	80738,7
Виробництво зернових та зернобобових культур на підприємствах, тис. т	44219,3	49902,6	47905,1	51718	64755,3
Частка вироблено продукції підприємствами, %	77,9	78,1	77,4	79,6	80,2
Сукупні втрати та відходи зернових, тис. т	1570	1593	1106	1073	901,5
Втрати при зберіганні на підприємствах, тис. т	463,1	249,4	404,4	297,4	359,4
Частка втрат і відходів виробництва, % у загальному обсязі	2,8	2,5	1,8	1,7	1,1
Частка втрат при зберіганні на підприємствах, % в обсягах виробництва підприємств	1,0	0,5	0,8	0,6	0,6
Втрати та відходи в розрахунку на 1 тис. т загального обсягу виробленої продукції, т	27,7	24,9	17,9	16,5	11,2
Втрати при зберіганні на підприємствах в розрахунку на 1 тис. т виробленої продукції, т	10,5	5,0	8,4	5,8	5,6

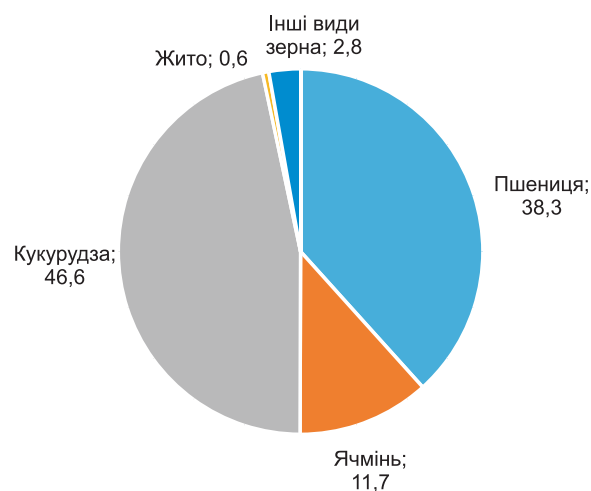
Джерело: побудовано за даними Держстату [1]

У 2020 році в структурі виробництва зернових і зернобобових, а також в структурі втрат і відходів цієї продукції, частки кукурудзи та пшениці співпали й були найбільшими – 46,6 і 38,3% відповідно (рис. 1 та 2).

Рис. 1. Структура виробництва зернових і зернобобових у 2020 році

Джерело: побудовано за даними Держстату [1]

Рис. 2. Структура втрат і відходів зернових і зернобобових у 2020 році

У 2020 році в Україні було вироблено 51,7 млн т зернових і зернобобових. В ТОП-10 найпотужніших областей-виробників цих культур увійшли: Чернігівська (5,2 млн т); Сумська (4,5 млн т); Полтавська (4,1 млн т); Харківська (3,7 млн т); Хмельницька (3,6 млн т); Вінницька (3,4 млн т); Київська (2,7 млн т); Дніпропетровська (2,4 млн т); Тернопільська (2,3 млн т) та Черкаська (2,3 млн т) області України. Однак частки втрат в обсягах виробництва на підприємствах демонструють зовсім інший рейтинг: Київська – 2,35%; Одеська – 2,18; Черкаська –

1,24; Кіровоградська – 0,91; Вінницька – 0,72; Донецька – 0,71; Полтавська – 0,65; Харківська – 0,53; Херсонська – 0,49; Івано-Франківська – 0,49% (рис. 3; 4).

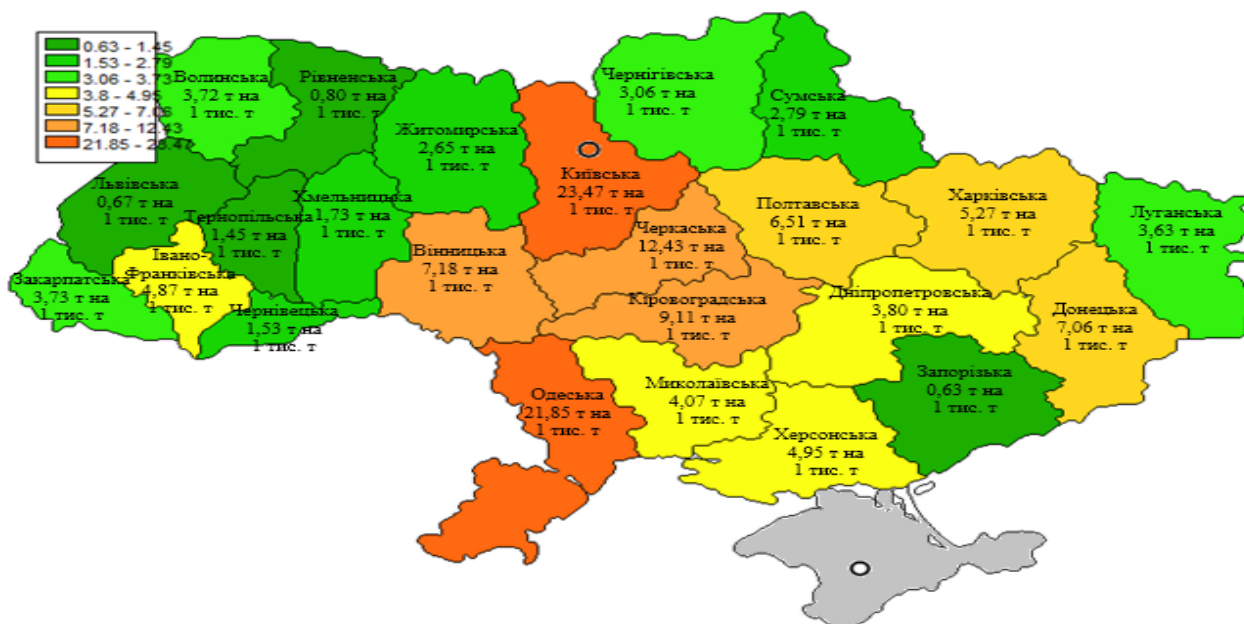
Рис. 3. Діаграма розподілу виробництва зернових та зернобобових культур на підприємствах України, тис. т

Рис. 4. Частки втрат при зберіганні зернових та зернобобових культур на підприємствах України, % від виробництва на підприємствах

Джерело: побудовано за даними Держстату [1]

Аналіз структури втрат зернових і зернобобових у сільськогосподарських підприємствах областей України вказує на відсутність прямої залежності між виробництвом продукції та її втратами в 2020 році. Тому для оцінки ефективності зберігання продукції на підприємствах регіонів застосовано показник втрат і відходів (тонн) у розрахунку на 1 тис. т виробленої продукції (рис. 5).

Рис. 5. Картограма розподілу втрат при зберіганні зернових та зернобобових на сільськогосподарських підприємствах за областями України у 2020 році, т на 1 тис. т

Джерело: побудовано за даними Держстату [1]

Результати оцінювання виявили, що найбільші втрати зернових у розрахунку на 1 тис. т виробленої продукції у 2020 році мали такі області: Київська – 23,47 т/тис. т; Одеська – 21,85; Черкаська – 12,43; Кіровоградська – 9,11; Вінницька – 7,18 т/тис. т. Очевидно, що це області, які потребують інноваційного оновлення матеріально-технічного забезпечення та технологій зберігання зернових і зернобобових культур.

Втрати виробництва зазвичай асоціюються з фінансовими втратами. Впродовж останніх десяти років фінансові втрати при зберіганні зернових і зернобобових зростали щороку в середньому на 152,42 тис. т. У 2018 році вони були найбільшими (1,86 млрд грн). У 2020 році загальні втрати становили 1,43 млрд грн, з них понад 60% припадало на п'ять областей України: Київську, Черкаську, Полтавську, Одеську та Вінницьку.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЄ РИНОК ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Кравченко Дар'я Олександрівна,

студентка,

спеціальність «Облік, аудиту та оподаткування»;

науковий керівник:

Голубова Галина Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри статистики та математичних методів в економіці;

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Ринок освітніх послуг – це система економічних відносин з приводу надання-отримання освітніх послуг. Освітня послуга – це процес і, водночас, результат у формі освітнього продукту, який в процесі реалізації трансформується в робочу силу, тому ринок освітніх послуг дуже тісно пов'язаний з ринком праці.

Право на освіту в Україні гарантоване Конституцією України. В Україні прийом на навчання до ЗВО іноземців і осіб без громадянства здійснюється згідно із законами України «Про вищу освіту», «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про закордонних українців», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»; Указом Президента України «Про заходи щодо розвитку економічного співробітництва областей України з суміжними областями Республіки Білорусь і адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова»; постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання набору для навчання іноземців та осіб без